

Кристина Радојевић

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

**МЕНАЏМЕНТ НАЦИОНАЛНЕ
БЕЗБЕДНОСТИ У СВЕТЛУ ЕНТОЛОШКЕ
ТЕОРИЈЕ БЕЗБЕДНОСТИ
МИЛЕНКА БОДИНА**

Сажетак

Предмет овог рада јесте осврт на ентолошку теорију безбедности и хуманолошки менаџмент приступ професора Миленка Бодина. Основни циљ јесте да се сагледају могућности примене ове теорије у менаџменту националне безбедности. Национална безбедност, сагледана кроз призму ентолошке теорије добија нови облик уз наглашену културну димензију. Наиме, култура једне нације представља битан елемент њеног идентитета, а безбедносна култура представља део те културе. Национална безбедносна култура представља свест о потреби заштите виталних вредности нације. Ентолошка теорија, управо, наглашава основне вредности једне нације (ентитета), као кључне у разумевању националних интереса. Разумевањем интереса једне нације разумеју се и њени безбедносни интереси, чиме и сам менаџмент националне безбедности добија основни циљ, односно сврху. Када је тај циљ разумљив, јасан и недвосмислен, онда је могуће и развијање институција и неометан опстанак, рад, раст и развој државе, односно нације.

Кључне речи: национална безбедност, ентолошка теорија, менаџмент, безбедносна култура, хуманолошки приступ

1. УВОД

Појмови народ, нација, национална безбедност и национална безбедносна култура су већ дуго времена у жижи интересовања научника широм света. Међутим, још увек не постоје општеприхваћене дефиниције ових појмова. Стога, потребно је нагласити да народ чини скупина људи заједничког порекла која има у одређеној мери изграђене елементе националне свести. Елементи националне свести јесу, свест о заједничком пореклу, историји, језику или религији. Обично су државе, као специфични ентитети, формиране од стране народа или становништва (мешавине више народа). Стварањем државе, створени су и услови за јачање националне свести и њено уздизање на виши ниво. Развој и унапређење нивоа националне свести, подразумевао је јасно идентификовање и актуелизацију елемената националне свести кроз тзв. национални културни образац. Тачније, испољавање и практиковање религиозних, обичајних и језичких особености кроз практично деловање појединаца. На овај начин је национална свест досегла ниво развоја који је омогућио прерастање народа у нацију.

Према томе, може се рећи да нација представља виши ниво развоја у односу на народ, заснован на потупно развијеној и дефинисаној националној свести. Национална свест пружа осећај националног идентитета (самосвојности) што чини основ разликовања и препознавања нације од других нација и народа. Артикулација националног идентитета, подразумева рефлектовање интереса нације и потребу њиховог остваривања. Један од примарних интереса нације, јесте опстанак који се огледа у термину „национална безбедност“.

2. ИСТОРИЈСКИ И ТЕОРИЈСКИ КОНТЕКСТ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Стварање националних држава у периоду краја 18. и почетка 19. века поставља безбедност нације као једно од кључних питања. Истовремено у периоду 18. века постепено настају и прве професионалне оружане снаге намењене за одбрану државе од непријатеља. Тачније, у овом периоду долази до настанка појма „национализам“ што је утицало на

јављање и јачање свести о посебности одређеног ентитета која га чине препознатљивим, дајући му идентитет. На тај начин, национализам је утицао на стварање и јачање националног идентитета кроз промоцију културе, обичаја, језика, уметности, порекла и историје конкретног народа¹.

Национална култура настаје као резултат дуготрајног формирања и реформирања културног обрасца, који подразумева практиковање одређених обичаја, религиозних обреда и правила понашања у оквиру ентитетске заједнице. Национална култура укључује и одређену митологију, веровање, схватање и специфичне симболе. Значај националне културе огледа се у освешћеном националном културном образцу, који подразумева практично испољавање свих посебности националне културе. Национална култура одражава основне вредности једне нације. Те вредности представљају окосницу, саму суштину једне нације, одражавају њен идентитет, па према томе представљају нешто што треба заштити. Зато се и национална безбедност поставља као заштита виталних вредности нације, које су од есенцијалног значаја за њен опстанак, функционисање и развој. Виталне вредности нације се најбоље могу разумети кроз појам националног интереса².

Национални интерес, у суштини, чини основу за креирање спољне и безбедносне политике једне државе (одражава суштинске вредности које треба заштити, односно стратешке циљеве које жели да оствари у интеракцији са другим државама). Утемељивач реалполитичке школе у међународним односима, Ханс Јоаким Моргентау (Hans Joachim Morgenthau), као кључне појмове у односима између држава истиче моћ, борбу и национални интерес који одређује правац борбе и коришћења моћи. Он сматра да све државе чине оно што неизоставно морају да чине – штите свој физички, политички и културни идентитет од његовог угрожавања од стране других држава.³ Према Волферсу (Arnold Wolfers), да би се правилно објаснило понашање неке државе у погледу

1 Миленко Бодин, *Национална безбедност*, Центар за друштвена истраживања, Београд, 2017, стр. 124.

2 Миленко Бодин, *Теоријске основе менаџмента националне безбедности*, докторска дисертација, Факултет безбедности, Београд, 2007, стр. 125.

3 Hans J. Morgenthau, Another Great Debate: The National Interest of the United States. *American Political Science Review*, 46(4). 961-988, 1952, стр. 961.

националне безбедности треба да се разумеју ограничења која друштво поставља држави и институционална ограничења која политика поставља пред доносиоце одлука на нивоу државе⁴. Волферс сматра да је национална безбедносна политика пре свега делокруг нације која треба да буде заштићена, и да треба да се обликује у складу са приликама у којима се држава и друштво налазе⁵.

Према традиционалним схватањима о безбедности се размишља са становишта „тврде“ моћи, која подразумева војну одбрану. Међутим, како истиче Числарчик (Marian Cieslarczyk) размишљање о одбрани искључиво из војне перспективе није довољно⁶. Слично, Ема Ротшилд сматра да појам безбедности треба редефинисати и проширити⁷. Зато, како тврди Пивоварски (Juliusz Piwowarski), концепт одбране који се разматра у појединачном и колективном, односно друштвеном контексту може да се поистовети са концептом безбедносне културе⁸. Будући да је безбедност човекова потреба, и култура безбедности настаје као субкултура културе потреба. Култура безбедности се односи на то како се у оквиру неког ентитета посматрају виталне вредности, интереси и потреба њихове заштите. То значи да је за разумевање концепта националне безбедности пре свега потребно размотрити концепт безбедносне културе. За развој, разумевање и прихватање ове културе од суштинског су значаја едукација и учење, идентитет и друштвене везе, али и изазови који су повезани са свесним напором који има за циљ самоактуализацију човека. Станаревић сматра да је безбедносна култура једна од најбитнијих категорија савременог концепта безбедности, а да је њен циљ да осмисли, припреми и омогући остваривање безбедности појединца, заједнице и сваког организованог људског ентитета и да се сви актери оспособе да искористе све своје могућности

4 Arnold Wolfers, "National Security" as an Ambiguous Symbol", *Political Science Quarterly*, The Academy of Political Science, 1952, New York, Vol 67, No. 4, стр. 495.

5 Исто, стр. 501.

6 Marian Cieslarczyk, *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2010, стр. 11.

7 Emma Rothschild, „What Is Security?“, *Daedalus*, The MIT Press, Cambridge, MA, USA, 1995, Vol. 124, No. 3, стр. 53-98.

8 Juliusz Piwowarski, „Three pillars of security culture“, *Security dimensions. International & national Studies*, University of Public and Individual Security APEIRON in Krakow, Krakow, 2017, No. 23, стр. 21.

за сопствени развој и напредак. Да би се достигло жељено стање безбедности безбедносна свест и одговорност треба да буду присутне на појединачном, државном и глобалном нивоу. Ширење ове свести треба посматрати као константну делатност.⁹

Емил Кирхнер (Emil Kirchner) и Џејмс Сперлинг (James Sperling) покушавају да разумеју утицај националне безбедносне културе на четири категорије политике националне безбедности користећи анализе резултата добијених у једанаест студија случаја у Вестфалским и пост-Вестфалским државним структурама¹⁰. Они дефинишу националну безбедносну културу преко четири критеријума: поглед на свет, национални идентитет, инструменталне преференце и интеракцијске преференце. Сматрају да националне безбедносне културе представљају „објектив кроз који националне власти посматрају структурну позицију државе у међународном систему; она објашњава субјективно схватање објективних претњи за националну безбедност, инструменте који се користе за одговор на те претње и преференце ка унилатералним или мултилатералним активностима“¹¹. Према Дафилду (John Duffield), национална безбедносна култура је део политичке културе где друштво као целина и политичке елите имају заједнички добро дефинисан скуп фундаменталних убеђења и вредности које су од потенцијално великог значаја за националну безбедносну политику. То за последицу има да друштво и политичка елита имају унапред одређен позитиван став према појединим активностима и политикама.¹² Како год да се посматра, треба нагласити да безбедносна култура представља један од основних елемената безбедносног менаџмента. Самим тим је и размишљање о менаџменту националне безбедности нераскидиво везано за националну безбедносну културу.

9 Светлана С Станаревић, *Концепт безбедносне културе и претпоставке његовог развоја*, Докторска дисертација, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2012, стр. 32.

10 Emil Kirchner and James Sperling eds, *National Security Cultures: Patterns of Global Governance*, Routledge, New York, 2010, стр. 11-15.

11 Emil Kirchner and James Sperling eds, *National Security Cultures: Patterns of Global Governance*, нав. дело, стр. 11.

12 John S Duffield, *World Power Forsaken: Political Culture, International Institutions, and German Security Policy After Unification*, Stanford University Press, Stanford, 1998, стр. 25.

3. О ЕНТОЛОШКОЈ ТЕОРИЈИ БЕЗБЕДНОСТИ

Према *ентолошкој теорији безбедности* Миленка Бодина коју он развија у више својих радова, безбедност је стање које одређеном ентитету омогућава неометан живот, рад, раст или развој¹³. Безбедност треба да се посматра као неодвојива од људских ентитета чиме се добија дубља слика о потреби безбедности, постиже се боље разумевање те потребе, а то у крајњој линији брише разлике и неразумевања која могу да постоје између појединаца, две или више различитих друштвених заједница, држава, нација и сл.

Као што је већ речено, оно што издваја нацију као ентитет јесте осећање припадности које деле сви они који припадају једној нацији. Основна обележја нације су национална свест, идентитет, култура, територија. Нације, дакле, имају потребу за очувањем елемената сопственог идентитета, територије, културних вредности и сопственог начина живота. Нације ту своју потребу теже да остваре кроз политичко повезивање и стварање националне државе. Држава у том смислу прераста у гаранта за остваривање националних интереса, па тиме и за остваривање националне безбедности. Уколико то држава не ради, она се не може сматрати националном државом. Држава без националне свести прераста у тоталитарни систем који тежи за самоодржањем. Зато је јако битно одредити појам нације и које су то вредности и интереси које национална држава треба да заштити, како би се на најбољи начин омогућила безбедност нације.

Појам националне безбедности, у ентолошкој теорији, се базира на тумачењу појмова националног ентитета, националне заједнице (као националног ентитета који прераста у државу), националне културе која је несумљиво основно и специфично обележје нације као ентитета, а из те културе произилази и начин друштвеног уређења (и у складу са њим ставови у вези социјеталне безбедности).

Према професору Бодину, национални ентитет спознаје себе преко националне свести, а ствара се и историјски потврђује у току времена преко националне културе. Национална култура

13 Миленко Бодин, *Национална безбедност*, нав.дело, стр. 12.

у себе укључује све елементе људског – националног стварања (вредности, норме, схватања, веровања, артефакте и сл.), и настаје кроз искуство појединаца и нације, као заједнице. Она обликује културни идентитет једне нације и у њеном оквиру се развијају остали видови културе¹⁴.

Основни фактори у конституисању нација су садржани у пореклу, традицији, историји, територији, религији и свести. Али се кључним елементом за разумевање нације схвата духовни сегмент идентификације људи у сфери осећања, свести, вези прошлог и садашњег облика бивања, осећања судбинског прихватања и деловања. Нација се рађа кроз дух, који је део личности и манифестује се у свести. Тај дух претпоставља проактиван однос појединца према свету, окружењу, заједници. Може се рећи да је дух начин унутрашњег преживљавања свих аспеката живота. Он је жив и надограђује се кроз искуство, а манифестује се у свести.

Национални идентитет је самосвест припадника једне нације која историјски настаје и развија се у складу са критеријумима (територијални, економски, правно-политички, етнички, културни) које та нација успоставља у односу према другим нацијама. Национални идентитет има више функција и оне се условно могу поделити на спољне (територијална, економска и правно-политичка димензија) и унутрашње (етничка и културна димензија).

Територијална димензија се везује за простор на коме се одвија свакодневни живот али и за историјску територију која дефинише заједницу у времену и простору. Територија се схвата као отаџбина – тле према коме се осећа историјска и судбинска везаност. Економска димензија претпоставља да припадници нације на одређеној територији контролишу ресурсе, радну снагу, поделу рада и расподелу ресурса међу припадницима.

Правно-политичка функција подразумева легитимисање законских права и дужности правних институција, које одређују и одражавају специфичне вредности и особине нације, традицију и обичаје. Етничка и културна функција претпостављају: 1. друштвене споне између припадника нације које се огледају

14 Миленко Бодин, *Национална безбедност*, нав. дело, стр. 110.

у заједничким вредностима, симболима, традицији и сл., 2. социјализацију припадника нације као држављана која се постиже кроз систем образовања, 3. лоцирање појединачних идентитета кроз призму националног идентитета¹⁵.

Интереси националне безбедности се могу посматрати преко носиоца интереса, а то су људи и установе. Појединац је „национално освешћен“ уколико у личним интересима препознаје интересе који надилазе приватне и јавне интересе¹⁶. Тако се изграђује интерес за добробит нације, као вишег аспекта сопственог бића. Установе су надограђени друштвени ентитети у којима се огледа постојање и функционисање интереса националне безбедности. Постојање установе која служи интересу националне безбедности подстиче развој националне свести и претаче је у културни амбијент једне нације. Дакле, кроз изграђену личност појединца, гради се национална свест, а она се објективизује преко друштвених установа. Тако схваћена, национална свест постаје предмет интереса националне безбедности¹⁷.

Кроз културно просвећивање успоставља се друштво које има национално одговорне институције. Та спрега треба да омогући да безбедност буде у функцији добробити људске заједнице, која свој лик добија у националном идентитету. Поред тога, операционализација интереса за безбедношћу подразумева низ безбедносних активности. Оне служе да се постигне стање безбедности, али и да се оно одржи. То настојање да се очува стање безбедности Бодин назива обезбеђењем.

4. МЕРИЛА ОСТВАРИВАЊА ИНТЕРЕСА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

У интерес националне безбедности спадају заштита националног идентитета, интегритета и суверенитета. Тек кроз заштиту ових елемената може се рећи да је нека нација безбедна. Национални идентитет може бити угрожен

15 Антони Смит, *Национални идентитет*, Београд: Библиотека XX век, 1998, стр. 32-36.

16 Миленко Бодин, *Теоријске основе менаџмента националне безбедности*, нав. дело, стр. 137-138.

17 Миленко Бодин, *Национална безбедност*, нав. дело, стр. 134.

унутрашњим чиниоцима дестабилизације који делују инверзно и мењају садржај пројекције нације и безбедности. Од страних центара утицаја пружа се подршка за ширење ставова који слабе поверење у националне вредности и виталне институције друштвене интеграције. Тако се паралише национална свест, што утиче на морал, вољу за отпором и жељу за борбом против агресије.

Национални интегритет је деловање усмерено ка очувању или обнови целовитости националног ентитета, односно у грађењу институционалних веза које као целина омогућавају реализацију националног интереса. Национални интегритет се оличава у националној држави, која тежи да целовито обухвати национални ентитет. Повезаност са територијом огледа се кроз елемент наслеђа, где се национална држава посматра као отаџбина или домовина. Отаџбина је фактор интегрисања људи, а свако њено угрожавање захтева мобилизацију свих људских и социјалних ресурса која би била у функцији очувања националног интегритета.

Национални суверенитет Бодин разматра на широј научној и феноменској основи од појма државног суверенитета. Ова врста суверености се односи на пре свега, на остваривање националних интереса оличених у вредностима као што су неометан живот и развој у миру, слобода и независност. Национални суверенитет се заснива на делегирању национално опредељеног суверенитета појединаца и друштвених институција у државну власт која штити националне вредности. Национална безбедност се не може реализовати на нивоу државе уколико се суверена власт не заснива на уставу и законима који артикулишу основне националне вредности.

Дакле, устав треба да афирмише отаџбински карактер државе, а закони права матичног народа државе а не само права мањина или грађана државе уопште што се и подразумева. Уколико то није случај, државни апарат постаје подложен политичким и идеолошким интерпретацијама. Зато се угрожавање националног суверенитета може посматрати као унутрашњи проблем, који може бити подржан од страних фактора.

5. БЕЗБЕДНОСНИ МЕНАЏМЕНТ

Остваривање националне безбедности, њена институционализација уз примену менаџмент-приступа одвија се у контексту спремности друштва и тзв. политичке воље да се тај процес подржи или не. Другим речима моћ да се примени неки концепт одлучује о судбини и овог (стратешки важног) јавног – националног интереса.

Да ли интерес националне безбедности има довољну легитимациону моћ да се покрену механизми његове имплементације у друштву зависи и од теоријског порекла и подршке конкретнијим концепцијама и доктринама које су у оптицају у једном друштву. На то је између осталог, требало да укаже и овај рад. Међутим, то ни из далека није довољно јер, уколико се теоријски утемељен приступ сукобљава са механизмима моћи легитимације владајућег дискурса (другачијег интереса и усмерења) онда се суочава са многобројним и вишеслојним препрекама од академских, медијски и институционално подржаних другачијих интереса све до (супротно теоријским претпоставкама) формираних школских образаца који га неадекватно представљају.¹⁸ У тим условима је кохерентност концепта примене националне безбедности у пракси у другом плану, а доминира партикуларно-политичко обликовање и инструментализација његовог легитимационог потенцијала.

У контексту савремених безбедносних изазова када се доводи у питање релевантност националне безбедности уопште¹⁹, с обзиром на глобализовање и самог питања безбедности, нарочито је значајно разобличити интересе који деформишу теоријску и практичку кохерентност у примени националне безбедности. У успостављању јасније корелације између теоријских претпоставки и практичног остваривања националне безбедности, може да помогне управо менаџмент-приступ. Принципијелним захтевом за институционализацијом теоријски утемељеног концепта, професионалним

18 Миленко Бодин, *Теоријске основе менаџмента националне безбедности*, нав. дело, стр. 140-141.

19 Више о савременим изазовима концепту националне безбедности видети у Симић Д.: *Наука о безбедности*, Службени лист СРЈ и ФПН, Београд, 2002, стр. 56-60 и др.

профилисањем људских ресурса и успостављањем друштвено прихваћених стандарда у остваривању јавног интереса за националном безбедношћу, менаџмент враћа теорију у практичне оквире. Тек се на тим основама може адекватно профилисати и учешће једног друштва и државе у различитим формама колективне па и глобалне безбедности.²⁰

5. 1. Особености менаџмента националне безбедности

Сагледавање сврхе менаџмента уопште зависи од његове применљивости у одређеној области што подразумева уважавање њених битних карактеристика. Када је реч о националној безбедности, видели смо у уводном поглављу да се ради о веома комплексној области која интегрише готово све аспекте друштвеног живота. То се одражава и на уже-концепцијско поље одређења које нас овде занима, а то је институционални оквир националне безбедности и његово функционисање према испуњавању артикулисаних циљева.

Потреба за реформом читавог сектора указује да ранија институционална решења нису била адекватна потребама, и да циљеви нису били довољно артикулисани. Реформа по начелима менаџмента подразумева како стратешку реартикулацију улоге националне безбедности тако и „репрограмирање“ институционалног функционисања.²¹ При томе треба имати у виду да се ради о институцијама и пословима од виталног значаја за свако друштво и државу, и који носе посебне захтеве, па је тако и у случају Србије.

Реформа националне безбедности зависи од друштвено прихваћених концепата опсега и сврха националне безбедности, и у складу с тим редефиниције друштвене улоге институција релевантних за њихово остварење.²² Динамика менаџмент реформи зависи, такође, од могућности за трансформацију унутрашње организације установа.

20 Миленко Бодин, *Људски и друштвени ресурси*, СИЦ, Београд, 2016.

21 О стратегијским димензијама менаџмент приступа више у: Звонко Брњас, *Стратегијски менаџмент*, “Грмеч” - “Привредни преглед”, Београд, 2000. нарочито стр. 16-38.

22 Више о овоме у анализи друштвених аспеката остваривања националне безбедности у: Душко Војиновић, *Дефендологија*, ВШУП, Бања Лука, 2002, нарочито стр. 54-61.

То се нарочито односи на степен ефикасности у измени структуре запослених, односно у могућности имплементације едукативних програма за постојеће, и довођење школованих, нових људи. У том смислу се менаџмент-приступ односи и на модел понашања и деловања у процесу изградње националне безбедности.

Према хуманолошком моделу анализе²³ Миленка Бодина, менаџмент-приступ обухвата како непосредну примену знања, тако и осмишљавање укупне динамике промена и прилагодљивост националне безбедности општим променама у окружењу. То захтева темељно знање о феномену и праћење промена у његовој структури. Национална безбедност није заувек дата природна константа, већ је променљива структура која зависи од људске перцепције и деловања. Сагледан у том светлу, менаџмент-приступ представља осмишљену рефлексију развојног карактера овог феномена. Из те унутрашње потребе за артикулацијом динамичког коцепта природе националне безбедности произилази хуманолошки модел анализе како истраживања, тако и њене изградње.

5.2. Хуманолошки модел менаџмента националне безбедности

Менаџмент одражава изворну потребу за реализовањем потенцијала које пружају људске способности у настојању да се одрже различити облици заједница као организованих целина. Хуманолошки приступ менаџменту даје увид у трансфер битног људског интереса у повратном (*feedback*) односу његовог појединачног, општег и посебног вида. Трансфер, као улагање и повраћај нових облика ресурса, посредован је управљачким процедурама које настоје да учине стабилном ентитетску структуру било да је реч о приватном предузећу, јавној установи, држави или нацији. За менаџмент националне безбедности од кључне је важности хуманолошко разумевање трансфера националне културе у изградњи конкурентски релевантних организација од привредних, образовних до државних.

²³ Миленко Бодин, „Хуманологија и хуманолошке науке“, у зборнику: *Зборник радова ФЦО* (приредио: Милан Ђ Плавшић), Факултет цивилне одбране, Београд, 2002, стр. 377.

Сама нација је једна форма људске организације, а национална безбедност се хуманолошки посматра као облик исказивања виталног националног интереса да се међу другим нацијама опстане и развија.²⁴ Зато концептуализација карактеристична за менаџмент-приступ претпоставља рефлексију националног интереса посредством рефлексије вредности које могу да се преточе у организациону културу, рефлексије мотива који могу да се операционализују у мотивациони механизам у организацији рада, и рефлексије циљева како оних фундаменталног тако и оних прагматичког или инструменталног карактера – у служби управљања процесима рада.

Хуманолошки модел менаџмента националне безбедности²⁵ садржи својства менаџмент-приступа како у изградњи институционалне мреже тако и унутрашњем формирању менаџмент културе у раду институција. Навешћемо само најважније одлике према Бодину а то су:

- изградња националне безбедности као одрживе и прилагодљиве променама институционалне мреже државних и друштвених носилаца националног интереса;
- флексибилна организација и управљање према концептуализацији добробити операционализоване у стратешким или посебним националним програмима;
- управљање према циљевима из програма, ревалоризацији резултата и захтевима промена у структури институција;
- организација и управљање установама и институционалном мрежом по начелима кохерентности, професионалности и социјабилности;

24 Менаџмент-приступ, заправо, претставља интегрални приступ развоју националних капацитета у погледу успостављања конкурентске снаге међу другима (на „тржишту“) и то оптималном употребом природних, људских, социјалних и институционалних ресурса. О овоме видети више у: Зборник радова, *Measuring National Power in the Postindustrial Age*, RAND, Santa Monica, 2000.

25 Миленко Бодин, „Теоријске претпоставке разумевања и остваривања националне безбедности“, у зборнику: *Ризик, моћ, заштита* (приредио: Владимир Цветковић), Службени гласник, ФБ, Београд, 2008, стр. 140.

- менаџмент-приступ у функцији остваривања начела демократског легитимитета у општем политичком систему (онемогућавање политичке манипулације и отуђења институција путем демократске и цивилне контроле);
- формирање организационе културе у процесу рада на основама националне и безбедносне културе, и по начелу перманентног образовања;
- образовање и развој различитих функција менаџера безбедности унутар институција, и њиховој координацији;
- развој аналитичких тимова за праћење фактора безбедности односно конкурентске одрживости организација;
- оспособљавање за истраживање: људских, друштвених и развојних ресурса; степена актуелизације потенцијала и задовољења различитих потреба и интереса запослених; потреба за увођењем промена и пројекцију циљева и задатака; повезаности са друштвеном околином и позиционирање у јавности.

Менаџмент модел анализе обухвата примену начела и метода теоријско-практичног *feed-back* ефекта или дејства повратне спреге у холистичком приступу феномену. Ту спада конципирање деловања, дефинисање ресурса за деловање као и стратегија институционализације односно, контроле постигнућа и координације организацијом и управљањем ка циљевима.

Полазећи од тога темељ ентолошке анализе Миленка Бодина јесте упознавање са фундаменталним својствима не само концепта већ и стварног стања националне безбедности.

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Појам безбедности, иако на први поглед разумљив сам по себи, је веома сложен. Постоји огроман број дефиниција и покушаја одређивања овог појма, из различитих наука: правних, политичких, историјских, организационих,

природних итд. Готово да нема науке која се у неком домену не бави проблемом безбедности. То је разумљиво, јер је сам појам безбедности нераскидиво везан за човека. То је немогуће порећи, а становиште је прихваћено још од Хобсовог схватања безбедности као природне тежње човека за опстанком.

Може се рећи да је безбедност основна потреба човека, и да је то стање које му омогућава неометан развој свих његових способности. Потреба је услов егзистенције, па је и потреба за безбедношћу основна потреба чијим гашењем или умањењем човек као личност нестаје. Зато можемо рећи да је питање безбедности заправо фундаментални интерес и право сваког човека на достојанствен и просперитетан живот.

Човек је друштвено биће и само се у заједници може остварити као личност. Стварањем заједнице, као проширеног, надограђеног, дела личности, човек потребу за егзистенцијом преноси и на ту заједницу. Тако безбедност појединца прераста у друштвено стање²⁶. Један облик друштвеног бића јесте и нација. Тежња нације да очува свој идентитет, своје виталне вредности и да опстане у свету у коме се налази пред сталним изазовима је природна и реална. Пред многе државе се питање безбедности поставља као императив, без кога нема несметаног раста и развоја. Зато је веома битно размотрити могућности које се пружају у погледу менаџмента националне безбедности. Један од могућих модела јесте и хуманолошки модел који даје Миленко Бодин.

Значај ентолошке теорије и хуманолошког модела менаџмента националне безбедности професора Бодина се пре свега огледа у приступу који је ентитетски оријентисан. Дакле, његова основа лежи у разумевању обележја конкретног ентитета, његовој особеној култури и са те позиције разумевању самих интереса безбедности. Тако постављен менаџмент националне безбедности је природан, јер произилази из основних људских потреба. Тиме се успоставља и разумевање безбедносних интереса нације, што у великој мери може да разреши недоумице и да утиче на реално сагледавање изазова, ризика и претњи који се постављају пред једну државу или нацију.

²⁶ Миленко Бодин, *Теоријске основе менаџмента националне безбедности*, нав. дело, стр. 145-146.

Овај рад треба да укаже на прагматични значај укључивања дате теорије у постојеће моделе, чиме би се умногоме олакшало схватање појма националне безбедности, а примена наведених принципа би убрзала реформе сектора безбедности и омогућила изградњу и јачање безбедносне културе у раду институција.

Литература

Бодин Миленко, „Хуманологија и хуманолошке науке“, у зборнику: *Зборник радова ФЦО* (приредио: Милан Ђ. Плавшић), Факултет цивилне одбране, Београд, 2002, стр. 369-383.

Бодин Миленко, *Теоријске основе менаџмента националне безбедности*, докторска дисертација, Факултет безбедности, Београд, 2007.

Бодин Миленко, „Теоријске претпоставке разумевања и остваривања националне безбедности“, у зборнику: *Ризик, моћ, заштита*, (приредио: Владимир Цветковић), Службени гласник, ФБ, Београд, 2008, стр. 135-150.

Бодин Миленко, *Људски и друштвени ресурси*, СИЦ, Београд, 2016.

Бодин Миленко, *Национална безбедност*, Центар за друштвена истраживања, Београд, 2017.

Wolfers Arnold, “‘National Security’ as an Ambiguous Symbol”, *Political Science Quarterly*, The Academy of Political Science, 1952, New York, Vol 67, No. 4, pp. 481-502.

Duffield John S, *World Power Forsaken: Political Culture, International Institutions, and German Security Policy After Unification*, Stanford University Press, Stanford, 1998, стр. 385.

Kirchner Emil and Sperling James eds, *National Security Cultures: Patterns of Global Governance*, Routledge, New York, 2010, стр. 336.

Morganthau, Hans J, Another Great Debate: The National Interest of the United States. *American Political Science Review*, 46(4). 961-988, 1952.

Piwowski Juliusz, „Three pillars of security culture“, *Security dimensions. International & national Studies*, University of Public and Individual Security APEIRON in Krakow, Krakow, 2017, No. 23, стр. 16–27. DOI 10.24356/SD/14/1

Rothschild Emma, „What Is Security?“, *Daedalus*, The MIT Press, Cambridge, MA, USA, 1995, Vol. 124, No. 3, стр. 53–98.

Смит, Антони, *Национални идентитет*, Београд: Библиотека XX век, 1998.

Станаревић Светлана С, *Концепт безбедносне културе и претпоставке његовог развоја*, Докторска дисертација, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд, 2012.

Cieślarczyk Marian, *Kultura bezpieczeństwa i obronności*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2010, p. 11.

Kristina Radojevic

NATIONAL SECURITY MANAGEMENT IN THE LIGHT OF MILENKO BODIN'S ENTOLOGICAL THEORY OF SECURITY

Resume

The subject of this paper is a review of entological security theory and humanistic management approach of professor Milenko Bodin. The main goal is to look at possibilities for applying this theory in the management of national security. National security, viewed through the prism of entological theory, gets a new form with an emphasized cultural dimension. Namely, the culture of a nation is an essential element of its identity, and the security culture is part of that culture. National security culture is a consciousness of the need to protect vital values of the nation. Entological theory emphasizes the fundamental values of one nation (entity) as

a key for understanding national interests. By understanding the interests of a nation, its security interests are understood as well, and the management of national security itself gets the basic goal and purpose. When this goal is understandable, clear and unambiguous, it is possible to develop institutions and the undisturbed existence, work, growth and development of the state or nation.

Keywords: national security, ontological theory, management, security culture, humanistic management approach.

* Овај рад је примљен 2. априла 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30. априла 2019. године.